

Nr 958

Av herr Jonasson m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 59, angående naturvårdens organisation, m. m.

(Lika lydande med motion nr 770 i Första kammaren)

På grundval av riksdagens principbeslut 1965 föreslås i proposition nr 59 inrättande av statens naturvårdsverk, som skall vara central myndighet för natur-, vatten- och luftvården. Ett flertal myndigheter skall ersättas av det nya verket. Det bör kunna förväntas, att den föreslagna samordningen skall möjliggöra, att de allt viktigare intressen, som naturvården och friluftslivet utgör för det moderna samhället, skall kunna tillvaratas bättre än tidigare.

Den utformning av den centrala myndigheten, som föreslås i propositionen, synes oss i stort sett ändamålsenlig. Det får dock förutsättas, att vissa organisationsförändringar kan aktualiseras, när ställning skall tas till immissionssakkunnigas och sedan även naturresursutredningens förslag.

I propositionen föreslås att till naturvårdsverket skall knytas tre särskilda råd, ett naturvårdsråd, ett vattenvårdsråd och ett luftvårdsråd, med vardera högst tio ledamöter, som skall utses av Kungl. Maj:t. Departementschefen tillmäter råden stor betydelse som impulsgivare åt verket inom sina respektive ämnesområden. Vi delar denna uppfattning.

Enligt förslaget i statskontorets utredning skall de nämnda råden bestå av företrädare för särskilt berörda myndigheter och näringslivet samt i övrigt av personer med speciell kunskap och erfarenhet inom berörda områden. Departementschefen har inte gjort något mer preciserat uttalande på denna punkt. Vid remissbehandlingen har bl. a. LO understrukit vikten av att naturvården får en bred medborgerlig förankring och förordat vidgad lekmanrepresentation i bl. a. ifrågavarande råd. Kommunförbunden har framhållit angelägenheten av att kommunerna blir representerade i de olika statliga naturvårdsorganen. Vi finner dessa synpunkter beaktansvärda. Det är angeläget, att i de till naturvårdsverket knutna råden stort utrymme beredes för lekmannainflytande genom representation i råden för näringslivs-, arbetsmarknads- och ideella organisationer liksom för kommunförbunden.

I propositionen föreslås, att till naturvårdsverket skall knytas en särskild expertgrupp med uppgift att biträda vid värdering och förhandlingar med markägare vid markinköp för naturvårdsändamål och när ersättning skall utgå för intrång vid avsättande av naturreservat. Expertgruppen skulle utses av Kungl. Maj:t. Det är givetvis angeläget, att sådan sakkunskap står

till förfogande för naturvårdsorganisationen. Vi vill emellertid ifrågasätta om förslaget i propositionen kan ge den lämpligaste och effektivaste utformningen. Enligt vår uppfattning bör värderingen utföras av personer, som har god lokal kännedom om markpriser m. m. Lämpligast synes oss vara, att vederbörande lantbruksnämnd får biträda i de fall, då naturvårdsorganisationen behöver hjälp med värdering och förhandlingar med markägare.

Tyngdpunkten i naturvårdsarbetet ligger på länen med länsstyrelserna som de regionala organen. Detta markeras ytterligare genom förslagen i propositionen, i det att nya uppgifter decentraliseras till länsstyrelserna. Dessa skall enligt propositionen få särskilda naturvårdsenheter, i vilka länsingenjörskontoren skall uppgå. Den organisation, som härigenom skapas, betraktas emellertid som provisorisk. Departementschefen framhåller, att man framför allt har att avvakta resultatet av länsförvaltningsutredningens arbete. Vi vill i sammanhanget framhålla, att man bör fästa ännu större vikt vid den prövning som nu utföres av länsdemokratiutredningen. I första hand bör nämligen enligt vår mening eftersträvas att uppgifter som det regionala naturvårdsarbetet kommer under länskommunal förvaltning. Till dessa frågor får emellertid ställning tas i senare sammanhang.

Då organisationen på länsplanet sålunda blir att betrakta som provisorisk, är det knappast anledning att nu gå närmare in på dessa problem. Några synpunkter bör dock framhållas i sammanhanget. Vi vill sålunda understryka angelägenheten av att planeringsråden vid länsstyrelserna ges goda möjligheter till inflytande över naturvården. De rådgivande naturvårdsråd som finns vid länsstyrelserna skall enligt propositionen i fortsättningen få sin verksamhet vidgad till naturvårdsområdet i vidsträckt mening, dvs. även till vatten- och luftvård. Flera remissinstanser har framhållit, att kommunerna bör bli representerade i de regionala naturvårdsråden. F. n. har dessa råd ett mycket stort tjänstemannainslag. Departementschefen framhåller, att länsstyrelserna bör göras uppmärksamma på önskemålen om kommunal representation. Vi instämmer häri men vill också understryka angelägenheten av att t. ex. näringslivsorganisationer och ideella organisationer med anknytning till naturvårdsarbetet i ökad utsträckning blir företrädare i länsstyrelsernas naturvårdsråd.

I propositionen har framhållits, att den utvidgade naturvårdsverksamheten förutsätter, att länsstyrelserna tillföres tjänstemän med kemisk-biologisk kompetens. Häri kan vi givetvis instämma. Men vi finner det anmärkningsvärt, att tjänstemän med jordbruks- och skogsvetenskaplig utbildning som regel inte ansetts nödvändiga. Enligt vår mening är sakkunskap på sistnämnda områden av mycket stor betydelse för naturvård i vidsträckt mening, vilket bör beaktas, när organisationen på länsplanet får en mera definitiv utformning.

Naturvården och friluftslivet ställer för framtiden ökade krav på såväl staten som kommunerna. I propositionen understryks, att anskaffandet av

mark för friluftslivets behov i princip skall vara en kommunal angelägenhet. Detsamma framhålles beträffande uppförande av friluftsanläggningar. Vi instämmer givetvis häri men vill rikta uppmärksamheten på att det dock är fråga om att kunna träffa en rimlig kostnadsfördelning mellan staten och kommunerna, så att kommunerna inte åsamkas alltför stora ekonomiska bördor.

Fritidsutredningen har diskuterat såväl domänverket som lantbruksnämnderna som organ för förvärv av mark för friluftssändamål. Lantbruksnämnderna skulle enligt utredningen få ökade möjligheter att vid sin inköpsverksamhet ta initiativ i fråga om förvärv av fritidsmark. Lantbruksnämnderna har redan nu möjligheter att i sin verksamhet beakta naturvårdsintressena. Departementschefen framhåller nu, att även friluftslivets behov bör beaktas. Lantbruksnämnderna bör således eftersträva att medverka till att t. ex. sådana delar av inköpta fastigheter, som inte behöver disponeras för rationaliseringsändamål, ges den disposition som med hänsyn bl. a. till naturvård och friluftsliv anses lämpligast. Detta kan enligt vår mening representera en lämplig avvägning. Lantbruksnämndernas huvuduppgift skall givetvis vara att verka som rationaliseringsorgan. Det är dock önskvärt, att en effektivare samordning med naturvårds- och friluftsgorganisationen eftersträvas vid en mera definitiv utformning av länsförvaltningen.

Domänverket har i enlighet med vad riksdagen uttalade 1963 att i samband med sin allmänna inköpsverksamhet eftersträva att så långt som möjligt också tillgodose det allmänna naturvårdsintresset. Det kan konstateras, att domänverkets verksamhet på detta område redan varit av förhållandevis stor betydelse. Någon intensifiering av domänverkets verksamhet på detta område ställer departementschefen emellertid inte i utsikt.

I domänverkets markfond uppsamlas betydande kapital genom försäljningar av framför allt tomtmark. Det finns naturligtvis inte någon anledning att använda dessa medel till utökning av statens skogsinnehav. En lämplig användning bör vara ianspråktagande av medlen för inköp av särskilda natur- och fritidsområden samt för ordnande av friluftsanläggningar. Överskottet i domänverkets markfond föranledes av tomtmarksförsäljningar, dvs. av tätbebyggelsen. Då bör det också vara naturligt, att medlen användes för tillgodoseende av tätbebyggelsens speciella behov av särskilda områden och anläggningar för rekreation och friluftsliv. Denna fråga har redan behandlats av årets riksdag, som avslagit motioner i ärendet.

Såsom framhållits måste kommunerna få en allt större roll i arbetet för naturvård och friluftsliv. Vi har ovan påtalat de ekonomiska konsekvenserna härav. Enligt vår mening borde det vara möjligt att i viss utsträckning använda medlen i domänverkets markfond till stöd för kommunernas insatser på detta område, avseende såväl markinköp för naturvårds- och friluftssändamål som uppförande av friluftsanläggningar. Det är naturligtvis

inte lämpligt, att domänstyrelsen fungerar som fördelare av bidrag till kommunerna. Medel från markfonden torde i stället bära överföras till en annan statlig instans, som kan handha bidragsprövningen. Denna fråga bör enligt vår mening utredas.

Med stöd av vad ovan anförts får vi hemställa,

att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 59 måtte

1. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att i de råd, som enligt propositionen skall knytas till det centrala naturvårdsverket, utrymme bereds för lekmannainflytande genom representation i råden för näringslivs-, arbetsmarknads- och ideella organisationer samt för kommunförbunden, i enlighet med vad ovan anförts;

2. som sin mening uttala, att vederbörande lantbruksnämnd i stället för den i propositionen föreslagna särskilda expertgruppen må kunna biträda naturvårdsorganisationen vid värdering och förhandlingar med markägare;

3. i skrivelse till Kungl. Maj:t ge till känna vad i motionen anförts beträffande den regionala naturvårdsorganisationen;

4. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsam prövning av möjligheterna att stödja kommunernas markinköp för naturvårds- och friluftssändamål samt uppförande av friluftsanläggningar genom medel från domänverkets markfond.

Stockholm den 14 april 1967

Bertil Jonasson (cp)

Arne Persson (cp)

Erik Grebäck (cp)

Tage Sundkvist (cp)

i Heden